

Elogiu bibliotecarului

Sidonia Puiu

Biblioteca Academiei Române Cluj-Napoca

Nu demult, francezul François Lapèlerie publica un articol în care își punea întrebarea dacă *“există valori profesionale de bază ale activității bibliotecarilor, care să-și regăsească întreaga lor motivație chiar și la începutul secolului XXI.”*¹ Cu alte cuvinte, dacă profesia de bibliotecar ar avea vreo calitate universală esențială, care a dăinuit în timp și care ar putea-o legitima între profesiile secolului XXI. E de mirare să-ți pui o astfel de întrebare când ești format și trăiești încă în cultura cărții și în “alexandriile” ei instituționale.

Pentru una din cele mai vechi și nobile profesii, o profesie legată de spiritualitatea și cultura umanității căreia i-a fost în timp – făurar, trezorer, atent și inteligent organizator, pentru meritul de a fi asimilat evolutiv competențe tot mai complexe, - încercăm să răspundem provocării de fond. Nu aliniind o sumă de norme, standarde, clasificări, definiții și delimitări de suprafață exclusiv pragmatice, ci căutându-i semnificațiile spirituale fundamentale, cunoscându-i și invocându-i mereu experiența seculară, valoarea ei socială, calitatea de suport al progresului societăților omenești, rolul ei civilizator.

Cei ce au scris, cei ce au asigurat dăinuirea, continuitatea scrierilor prin copieri succesive, cei ce le-au transpus în litera tiparului, cei ce au adunat, salvând de la pieire, manuscrise și cărți vechi de valoare inestimabilă, în armarii și biblioteci, cei ce le-au pus în rânduală gândind reguli, sisteme de ordonare și regăsire a informației – s-au aflat între mințile luminate ale Orientului și Occidentului antic, medieval și modern: teologi, călugări, învățați, filosofi, istorici, filologi și, nu în ultimul rând, oameni de stat, regi și împărați luminați, între care descoperim ilustrații bibliotecari și pasionați bibliofili (v. Anexa).

---

¹ *Bulletin des Bibliothèques de France* (Paris), 45, nr. 1, 2000, p. 33-40.

Într-o perspectivă metaforică, ei par niște “*atlași ce țin în cârcă pământul culturii*”².

Cu puține excepții, consemnate de istoria culturală, slujitorii acestor profesii s-au petrecut într-un modest anonim, pe care societățile/civilizațiile ce s-au succedat le-au valorizat diferențiat sau chiar le-au ignorat. Argumentele axiologice ni le oferă în afara istoriei scrisului și a cărții, a tiparului și a bibliotecilor – istoria artei. Aceasta reține în receptivitatea și expresia artelor (sculptură, desene, iconografie, ilustrație de carte, gravuri etc.) personaje, personalități, meserii ale scrisului și ale făcerii cărților. Un personaj-cheie ce vine din lumea asiuro-babiloniană, egipteană, greacă, romană este **scribul**. Înaintea tuturor, este **scribul egiptean**, sacerdot-savant, ministru sau sclav, care știe (într-o societate ce nu cunoaște scrisul și cititul) a trasa/desena hieroglife, semne/simboluri, cu care produce scrieri. Știința sa e cea dintâi între toate meseriile. Pe ea se fundamentează statul și societatea, gândirea egipteană, ce și-a menținut valorile timp de trei milenii. În vremea piramidelor, principii regali își rezervau dreptul de a li se face statui în chip de scrib; pe pereții mormintelor din piramide se păstrează nenumărate scene din viața zilnică, cu scribi. Amintim, dintre cele care au biruit timpul până la noi, **Scribul de la Cairo** (calcar, Saccara, începutul dinastiei a V-a), **Scribul de la Luvru** (calcar), ce reprezintă un înalt demnitar din dinastia a V-a, ce personifică inteligență, luciditate. O capodoperă a artei antice, impecabil echilibrată și un simbol al acestei civilizații.

Lângă opere de artă ale antichității se aliniază o lucrare epocală de erudiție și profesionalism, un monument de cultură al antichității alexandrine – prima traducere a Vechiului Testament din texte originale ebraice în limba greacă. Elaborată între anii 301-150 î.Ch., la Alexandria, de către 70-72 învățați scribi și copişti ai vremii, **Biblia septuaginta** rămâne unul din izvoarele de neocolit ale Bibliei în toate timpurile.

Scribul-copist medieval, atelierul său de lucru, **scriptoriul**, devin simboluri grafice, motive decorative frecvente în arta miniaturilor din manuscrisele și cărțile creștine ale secolelor XI-XV. Pe un **Missal** din Troyes (secolul al XI-lea) este reprezentat un călugăr-copist, pupitrul său format din două planșe suprapuse, pe care scrie, cu foile de pergament în preajmă.

² Puiu, Sidonia, *op. cit.*, p. 98-100; v. și ANEXA.

În epoca carolingiană fiecare manuscris al vreunei evanghelii începea cu un portret al evanghelistului nelipsit de simbolul cărții. Sfinții irlandezi apar totdeauna pictați cu o carte în mână sau înconjuțați de cărți.

După invenția tiparului și în tot secolul XVI ne întâlnim cu imagini ale scriptoriului, în gravuri, cu portrete ale sfinților (Sf. Hieronymus, autorul primei traduceri a Bibliei în limba latină – *Biblia Vulgata*, secolul al IV-lea d.Ch.), portrete ale tipografilor (Bonifaciu Amerbach, Christoph Plantin de P. P. Rubens), portrete ale marelui umanist olandez Erasmus din Rotterdam, Luvru-Paris, pictat de către Albrecht Dürer, printre altele și mare ilustrator de incunabule, sau de către Hans Holbein cel Tânăr, ce-l înfățișează pe Erasmus în postura unui scrib la pupitrul său de lucru etc.

Istoria cărții manuscrise în Europa, până la momentul epocal GUTENBERG (secolul al XV-lea), are în centrul său, ca principalul artizan al scrierilor pe **scribul-copist** și **bibliotecar**. Este uimitor să constatăm că peste nouă secole (secolele V/VI – secolul al XV-lea) siguranța și mântuirea patrimoniului literar, filosofic și științific al lumii a depins de scribii-copiști.³ Sub autoritatea lor au stat viața și acuratețea textelor (caligrafiere, colaționare, corectură), modul lor de redactare, de punere în pagină și chiar ilustrația manuscrisului. El trebuia să dobândească destulă cultură generală, dar și știința limbilor, gramatica lor, mai ales greaca și latina.

Deși influențele intelectuale romane erau încă puternice la începutul Evului mediu, creștinismul va fi cel ce își va exprima forța spirituală, în crearea și înălțarea propriilor monumente de artă și literatură. Scribul-copist creștin posedă suportul providențial al activității intelectuale, prin organizarea vieții monahale după o Regulă, ce includea studiul și copierea textelor de literatură sacră și profană. Această instituționalizare a scrisului în așezări monastice se întâmplă începând cu secolul V-lea în Europa.

În scriptoriile și bibliotecile acestor mănăstiri s-a acumulat în sute de ani literatură religioasă (Biblia sau Sfânta Scriptură, profeți ebraici, literatură patristică, tratate teologice, cărți de cult), dar și literatură laică (poeme antice, filosofie, drept, istorie greacă și latină, știință arabă, genealogii, cronici, codici muzicali etc.).

---

³ Giuseppe Arcimboldo (Milano 1527 – Praga 1593) – pictor italian în serviciul Habsburgilor (1560-1587). A făcut pictură alegorică: *Cele 4 anotimpuri*, *Cele 4 elemente*, *Bucătăria*, *Bibliotecarul* ș.a.

Datorită lor s-a limpezit consecvența culturilor antice și medievale, s-a putut înțelege gândirea Evului mediu. De aici s-au răspândit scrierile spre lumea dinafara mănăstirilor, spre școli, spre lumea literară și filosofică a Europei. Mănăstirile benedictine, pe lângă faptul de a fi fost focare de cultură creștină, au devenit și centre de instruire pentru sistemul educațional european și trans-european. Ele au creditat cu texte primele universități, iar mai târziu au asigurat înflorirea fără egal a officinelor umaniste, caselor de editură și tipărire ale lui Aldus, Stephanus, Plantin, Froben ș. a.

Cât de mult au crezut acele veacuri și acele societăți în cuvântul scris, în sacralitatea cărții, ne-o spun oameni providențiali ca: Sf. Cassiodorus, Sf. Benedict de Nurcia, Sf. Patriciu, Sf. Colomban, Sf. Benedict Briscop Baducing, Sf. Gall, precum și alți scribi creștini ce au lucrat în așezăminte monahale orientale, prin a căror osârdie ni s-a păstrat tezaurul literaturii patristice al Bisericii Orientale Ortodoxe. Toți aceștia și încă mulți alții au fost ridicați la cea mai înaltă recunoaștere a muncii și credinței lor – sfințenia. Așadar, sfinți ai scrisului și ai cărții!

Prin voia Providenței s-au salvat culturile antică și medievală – un segment al memoriei lumii – de la dispariție, lucru întâmplat cu gândirea paleolitică.

În ce privește copiii universităților timpurii (copiști-librari-bibliotecari), ce s-au numit **scriptuarius**, **armarius**, **librarius**, denumiri ce accentuează laturile muncii lor cumulate, aceștia făceau parte din ce în ce mai mult dintre meșteșugarii și comercianții ce valorifică o nouă marfă – cartea. Totuși sunt considerați a fi angajați într-o activitate intelectuală, motivată de competențele sporite ce li se cereau. Ei sunt tratați ca membri ai profesiei universitare, căreia îi aduc servicii. Mentalitatea universitară nu le permitea să-și discrediteze profesia cu alte ocupații mizere.

Invenția tiparului este un semn de hotar între lumea scrierilor manuscrise și cea a cărții tipărite. Renașterea și umanismul în noua lume a cărții își va ridica propriile monumente de cultură, mai întâi tipografice, apoi editoriale. Veacurile al XV-lea și al XVI-lea sunt cuprinse de febra trecerii culturii antice grecești și latine, a culturii creștine din vechi scrieri, în litera tiparului. O provocare imensă în care s-au prins veacuri la rând, conlucrând: tipografii, editorii, filologii, istoricii și bibliotecarii. Se nasc din nou, în ediții princeps, ediții comentate, exegetice etc. – autorii – Aristotel,

Homer, Plinius, Dioskoride, Vergiliu, Caesar, Sf. Augustin, Dante etc. Spiritul veacului umanist este inspirat reprezentat de pictorul Giuseppe Arcimboldo⁴, în lucrarea sa alegorică **Bibliotecarul** (1566). Compus din substanța cărților cu măsura diluviului, el este potopit de cărți până la alungarea sinelui. E omul-carte. Lucrarea aceasta rămâne unul din simbolurile revoluționare ale veacului al XVI-lea umanist european.

Am putea spune că umanismul a creat pe lângă tipograful erudit și **bibliotecarul erudit**: colecționar și editor de manuscrise, codici, documente, cronici etc.; întemeietor de biblioteci, vorbitor de greacă și latină, filolog, istoric, savant, bibliograf și bibliofil. Lista acestora este consistentă din antichitate până în secolul al XIX-lea. Ne mulțumim cu citarea numelor lor și regăsirea informației minime asupra operei lor, în ANEXĂ. Ei sunt: **Demetrios Phalereus, Aristarchus, Eusebius Pamphilus, Cassiodorus, Isidorus din Sevilla, Biscop Baducing, Sfântul, Alcuin, Photius, patriarh, Aurispa Giovanni, Bessarion Ioannes**, cardinal, **Guillaume Budé (Budaeus), François I**, rege al Franței, **Baronius Caesar, Allaci (Allatius) Leone, Bignon, Hieronymus, Gabriel Naudé, Du Cange, Charles du Fresne, Baluze Étienne, G. W. Leibniz, Augustin Calmet, L. A. Muratori, Th. Fr. Dibdin, Ch. Nodier, J. Ch. Brunet, J. G. Th. Graesse, Samuel Brukenthal, Samuel Teleki, Ignác Batthyani, Timotei Cipariu, Ioan Bianu** ș. a.

Dintre numeroșii bibliotecari erudiți ai Vaticanului nu putem decât aminti pe călugărul italian **Anastasius Bibliothecarius**, pe benedictinul **Caesare Baronius**, pe reputatul filolog **Leone Allaci (Allatius)**, autori de istorii ecleziastice.

Din imensa producție a călugărilor benedictini relevăm remarcabilele cercetări istorice (secolele XVII-XVIII) realizate de bibliotecari savanți ca: **Baluze Étienne**, istoric francez, o autoritate în cunoașterea antichităților naționale; **Calmet Augustin**, teolog, istoric francez, cercetător al arhivelor; **Du Cange Charles du Fresne**, ilustru bibliograf al Evului mediu latin și al Evului mediu bizantin, veritabilul creator al erudiției bizantine.

---

⁴ Giuseppe Arcimboldo (Milano 1527 – Praga 1593) – pictor italian în serviciul Habsburgilor (1560-1587). A făcut pictură alegorică: **Cele 4 anotimpuri, Cele 4 elemente, Bucătăria, Bibliotecarul** ș.a.

Bibliotecar al Bibliotecii Ambroziana din Milano, istoricul italian **Muratori Lodovico Antonio**, a dat în sec. XVII cel mai mare corpus de istorie națională din Europa timpului său, *Rerum italiacarum scriptores*, în 28 vol., bazat pe documentele Evului mediu italian.

Odată cu sporirea bibliotecilor, cu explozia spectaculoasă a numărului de cărți tipărite, apare nevoia de a controla și aprecia cantitativ, dar și calitativ numărul scrierilor / cărților. Nici un domeniu de cunoaștere nu poate progresa fără a cunoaște istoria gândirii filosofice și științifice anterioare. Pe de altă parte, memoria omenirii și-ar pierde vitalitatea și integritatea, neajutată de instrumentele ordonatoare ale bibliografiei. Aceasta a folosit în decursul timpului criterii de ordonare: universalitatea, exhaustivitatea scrierilor, specializarea pe domenii largi sau restrânse, selectivitatea ș. a.

Bibliotecarii bibliografi, din antichitate și până azi, au produs un număr foarte mare de lucrări bibliografice, ce au apărut în primele secole ale tiparului sub titlul: **bibliotheca, catalogus, repertorium, index, inventarium** etc. Pentru ei a te ridica la scrierea unui catalog de manuscrise, a unei bibliografii, antologii era o mare virtute, echivala cu atingerea unui înalt nivel științific. Este de importanță istorică în acest sens, lucrarea patriarhului bizantin **Photius**, *Myriobiblion* sau *Bibliotheca*, de fapt o bibliografie adnotată, ce ne dă o idee despre literatura clasică a antichității prezentă în Bizanțul secolului al IX-lea.

Numărul lucrărilor *Bibliotheca ...*, bibliografii consacrate scrierilor și scriitorilor ecleziastici de către congregațiile religioase și ordinele monastice (benedictini, augustini, franciscani, capucini, carmeliți, dominicani, iezuiți, janseniști ș. a.) sunt considerabile⁵.

Prima încercare bibliografică de cuprindere exhaustivă și universală a scrierilor a făcut-o în secolul al XVI-lea medicul și naturalistul elvețian **Konrad Gesner**, cu lucrarea sa *Bibliotheca universalis...*, 1545-55. Cuprinde 12.000 opere în trei limbi. Criteriul exhaustivității va fi încet părăsit, în beneficiul bibliografiei specializate.

⁵ Maclés, L. N.; L'Hertier, A. *La Bibliographie*, 5-ème, Paris, 1989, 128 p.

Secolele XVIII și XIX tind spre o bibliografie savantă, care atinge performanțe documentare ce nu s-au putut depăși până azi. Este cazul bibliografilor germani: **J. A. Fabricius, Ch. G. Jöcher, W. G. F. Panzer, J. G. Graesse, Barbier** etc. și al francezului **J. Ch. Brunet**, ce au marcat strălucit mișcarea bibliografică și bibliofilică universală, creându-i instrumente științifice fundamentale.

Nu putem omite din marea familie a bibliotecarilor pe **bibliofili** și pe **cugetătorii cărții**. Din prima categorie vom rosti doar două nume: **Dibdin** și **Nodier**, personaje romantice ale secolelor XVIII-XIX ce au influențat bibliofilia din toate țările Europei. Cugetătorii cărții au fost, firește, numeroși, în toate timpurile. De la reflexii anonime la cei ce au cugetat la lumea cărții din interiorul unei biblioteci – aplicativ, pragmatic. Din secolul al XIII-lea ne vine un tratat curios despre utilitatea și folosirea cărților, despre regulile de întocmire a unei biblioteci, sfaturi bibliografice, dar și regulile ideale de urmat de către adevărații iubitori ai cărții. Este vorba de **Philobiblon** și de autorul ei **Richard de Bury**, prima lucrare adresată bibliofililor, profitabilă și editată și azi. (A cunoscut prima tipărire în 1473).

După două secole de producție tipografică, problematica cărții și a bibliotecilor a devenit complexă. Cel ce înțelege momentul crucial al situației este **Gabriel Naudé** (1600-1653), bibliograf francez, medic, bibliotecarul unor personaje istorice deținătoare de putere și autoritate, ca și cardinalii **Mazarin** și **Richelieu** sau regina **Christina a Suediei**. Poate acest fapt l-a făcut să înțeleagă cel dintâi importanța strategică a bibliotecii în cultura politică, în viața socială și intelectuală a unei societăți. Ca bun observator, a înțeles ce înseamnă monopolul celor puternici asupra instrumentelor cunoașterii. Cartea, informația asigură forța, puterea. Lucrarea sa celebră **Advis pour dresser une bibliothèque** (1627) este un veritabil “*Discours de la méthode*”, ceea ce a creat în timp **biblioteconomia** și a îmbogățit **bibliologia** cu latura sa socială.

Prin ideile sale novatoare, Naudé schimbă concepția despre bibliotecă, bibliotecar și carte. Din simbolul “*sanctuarului esoteric*” plin de comori, închis, inaccesibil, inert etc., el propune o bibliotecă modernă, deschisă cunoașterii și procesului social, o instituție de cultură. Exigențele lui Naudé merg la conținutul cărților, la accesul permanent în biblioteci, neapreciind cărțile de lux sau curiozitățile bibliofile cu prioritate. Timpul a adevărat rolul bibliotecilor în geneza statului modern, în formarea gândirii politice, în democratizarea cunoașterii și a puterii. Naudé a avut o competență specifică pentru cărțile vechi și rare, asupra cărora a meditat

îndelung. El considera că o istorie socială a cărții rare, a practicilor bibliofilice ne-ar putea ajuta să înțelegem prin ce procese de depistare și consacrare școala, critica, universitățile, academiile au fost sau nu un aparat social de legitimare a sistemelor de valori dominante. Și mai departe, cum s-a ajuns la fetișizarea științei și culturii, care “*a concurat la legitimarea unei ordini sociale fondată pe distribuirea inegală a capitalului cultural?*”⁶.

Bibliotecarul lui Naudé este un filosof, un umanist angajat în revoluția cunoașterii, un învățător al oamenilor. Dacă el este un “administrator” al cunoașterii, va ocupa o poziție strategică față de putere, prin urmare are un rol social important. Dacă într-o lungă istorie bibliotecarul (sacerdot, filosof, savant) era consilierul principilor, regilor, de ce n-ar fi azi “*consilier de Stat al informației?*”?

Ideile lui Naudé au declanșat o adevărată revoluție intelectuală începând cu secolul XVII. Este în același timp un precursor al industriei informației, ce înfloarește în epoca electronismului.

Un alt cugetător al lumii cărții a fost filosoful german **G. W. Leibniz** (1646-1716), bibliotecar al Curții din Hanovra și apoi al Bibliotecii din Wolfenbüttel. Leibniz vede biblioteca drept “*o oficină de înțelepciune*”, “*o visterie a spiritului uman*”. În gândul lui, lumea cărții este chemată să servească țelurile culturii, ale unei culturi capabile să amelioreze condiția umană.

Leibniz simte pericolul avalanșei de nestăvilite a producției tiparului și dă un avertisment asupra stăpânirii raționale a lumii cărților spre a nu arunca omul într-o nouă barbarie, cea a “*codrului de cărți*”, și încă cu mijloacele culturii. De aceea el nu vede progresul științei universale adăpându-se din oceanul nesfârșit de cărți, ci prin cărțile-mesager purtătoare de idei-scânteie, revelatoare ale noilor descoperiri. Acestea hotărăsc decisiv mișcările spirituale ce schimbă istoria lumii.

Leibniz cunoaște bine și contradicțiile ce macină lumea cărții în secolul al XVII-lea. Pe de o parte, factorii implicați în industria cărții (tipograf, editor, librar, autor) și, pe de altă parte, cenzura regală, cenzura religioasă, patronajele și protecția nobiliară, privilegiile regale, mecenatele

⁶ Chartier, R.; Martin, H.-J. *Histoire de l'édition française*, vol. II, Paris, 1989, p. 584.

sunt forțe ce intervin în destinul creatorilor de valori spirituale în chip anarhic. De aceea, el luptă pentru eliberarea omului de știință de rușinea dependenței sale de comercianții de carte, de librari (astăzi am spune “dependența de sponsori”) și cere protecția autorului prin legislație precum și un statut social al autorului.

Sensibil la acumularea de cunoștințe umane prin augmentarea științelor, Leibniz, ca și alți filosofi (Aristotel, Bacon, d’Alembert, Comte, Descartes), avea în minte o reformă a științelor și un sistem de clasificare a lor, pe care le expune în *Idea Leibnitiana Bibliothecae publicae*. Sistemul lui cuprinde 11 grupe mari ale principalelor domenii de cunoaștere; fiecare grupă cu familia de științe înrudită și auxiliare, numărând circa 88 de diviziuni. Acordă importanță științelor auxiliare istoriei.

Căutarea unui sistem mai bun de clasificare a cunoștințelor a continuat și abia peste 200 de ani, în 1874, bibliotecarul și bibliograful american **Melvil Dewey** (1851-1931) născocesc *Clasificarea zecimală universală* (CZU), iar în 1876 o publică (*A Classification and Subject Index for Cataloguing and Arranging the Books and Pamphlets of a Library*). CZU a fost acceptată în toate țările lumii, desigur nu în exclusivitate. Cu corecturi și extensii, este folosită cu succes și după 100 de ani de la invenția ei.

Quo vadis bibliothecarius?

Literatura de specialitate ne dă numeroase semnale că lumea cărții este într-o criză sistemică profundă. A apărut **suportul electronic** pentru scriere. Cartea a pierdut monopolul în lumea informațiilor, devenind o verigă în lanțul comunicării.

Biblioteca, surprinsă de performanțele tehnicii electronice, a înțeles să rămână încă în centrul comunicării, ca depozitar de documente, cu acceptarea tehnologizării/computerizării informației. Acest lucru este în curs de desfășurare în toate bibliotecile mari sau mici din multe țări ale lumii. Lângă “entitatea fizică” cunoscută de secole ca “bibliotecă” a apărut “rețeaua imaterială” de stocare și vehiculare a informației, așa-numita “bibliotecă virtuală”. Ea se îmbogățește pe măsura conectării depozitelor de informații din orice punct al planetei la magistralele informaționale.

Dar **bibliotecarul**? Metamorfoza profesiilor legate de scris, scrieri, carte în milenii care ne-au transmis mai multe sau mai puține știri despre ele – nu au încremenit nicicând în forme fixe, dimpotrivă, s-au diversificat și specializat în grad înalt. Dacă înainte de invenția tiparului bibliotecarul a figurat între artizanii scrierilor/cărților ca și **scrib** sau **copist**, în era nouă ce

a urmat, “era Gutenberg”, bibliotecarul s-a ocupat cu precădere de gestionarea cărților.

Atent la noua problematică pe care o ridică revoluția tiparului și, în speță un tezaur de carte, o bibliotecă, bibliotecarul a căutat și aflat soluții pentru stocare și conservare, pentru organizare și prelucrare, pentru crearea instrumentelor de informare, pentru valorificarea științifică a tezaurului etc. Din acestea s-a născut știința cărții cu toată problematica ei, BIBLIOLOGIA. Astăzi ea este inclusă între științele comunicării și informării.

Așa cum încetarea muncii scribilor/copiștilor și transferul industriei cărții de la ei la tipografi n-a fost lipsită de interese – tot astfel se întâmplă și metamorfoza profesiilor legate de carte, de documentul tipărit astăzi, când se scrie pe diverse suporturi, se gestionează documente și informație.

Ar fi greșit să credem că tehnologia electronică rezolvă de la sine toate cerințele și problemele informatice ale viitorului. Biblioteca electronică poate deveni și ea un muzeu performant al tehnicii și nimic mai mult, fără factorul uman: bibliotecarul și informaticianul.

Bibliotecarul este astăzi, fără îndoială, un om de meserie, un gestionar al scrierilor. Dar așa cum medic este și cel ce dă un diagnostic, și cel ce face un transplant de inimă, tot astfel pare și situația bibliotecarului. Între cel ce știe totul despre cărți și își asumă responsabilitatea și riscul istoric al selecției operelor pentru memoria perenă a lumii și cel ce a devenit un fel de paznic-magazioner al cărților – întâlnim numeroase aspecte mediocrizante. Nu cumva bibliotecarul a ajuns la o treaptă socială joasă, lipsit tocmai el de marea cultură a cărții, de erudiție?

Agonizând între entuziasm și tehnofobie, între interes și rețineră, bibliotecarul tradițional în Est este surclasat de șuvoiul noutăților, aflat nepregătit, neimplicat îndeajuns în etapa pregătitoare a bibliotecilor pentru computerizare. E drept că informatizarea introduce incertitudinea și aleatorul într-un univers familiar lui, condus până acum de o logică descriptivă, repetitivă și standardizată, definită printr-o manieră de organizare stabilă. El nu va renunța încă la rolul lui de mediator tradițional între știință, cultură, tehnică, între politic, social și publicul beneficiar.

Situația de tranziție în care ne aflăm ne atrage imperios atenția asupra necesității schimbării statutului profesional al bibliotecarului.

Mi se pare limpede că secolul XXI ne va despărți de modelul spiritual umanist, erudit al bibliotecarului. El va fi trimis în “muzeul figurilor de ceară” alături de scrib, anticul “librarius”, călugărul benedictin, sfinții

medievali ai cărții, alături de Gutenberg, de tipografia umaniști, de marii bibliografi ai secolelor XVIII - XIX, alături de gânditorii / cugetătorii lumii cărții.

Bibliotecarul va fi izgonit de **bibliotecarul electronic**, un robot, o sumă de circuite electronice, în spatele căruia va sta **infobibliotecarul**. De primă necesitate vor fi **bibliotecarii-patrimoniali**, stăpâni pe cultura și problematica scrierilor și cărților vechi, rare și prețioase, secondați de bibliotecarul informațional, un inginer al informației. Lângă ei vor fi bibliotecarii specializați pe domenii de cunoaștere, ce gestionează cartea modernă. Împreună vor regândi practicile profesionale tradiționale. Vor elabora strategii de păstrare/conservare a documentelor din biblioteci, arhive, mediateci, prin programe specifice. Este foarte posibil ca, în viitor, cerințele sociale să statueze o singură profesie pentru cel chemat să facă ordine în oceanul planetar al informațiilor.

Până atunci, la noi rămâne actual bibliotecarul tranziției, care se confruntă cu nenumărate dificultăți și care trebuie să aibă un statut onest între celelalte profesii. Parcurgând atâtea etape în metamorfoza sa, azi el trebuie să devină conștient de valoarea și eficiența profesiei sale. Să știe că este un factor social indispensabil al progresului.

Iată că în societatea informatizată informația este o resursă fundamentală, o marfă foarte prețioasă. În afara gestionării acesteia, bibliotecarului de tranziție îi revine și responsabilitatea istorică de transfer a memoriei umanității în “scriptorii electronice”, în “biblioteci electronice”, salvând-o din perisabilitatea și moartea hârtiei.

Atunci, unele societăți scăpate de prejudecată, ignoranță și sărăcie (între care ne aflăm și noi, românii) vor aprecia și recunoaște aportul social al bibliotecarului în tranziție.

În graba noastră de a ne contura o nouă identitate, stabilă, să ne domolim pașii pentru a aduce recunoștința și elogiul nostru bibliotecarului de totdeauna.

L'Éloge du bibliothécaire

Résumé

L'ouvrage attire l'attention sur les métiers liés à l'écriture, aux écrits et aux livres dans une vision historique. Ceux-ci ont souffert des transformations en même temps que le changement du support sur lequel s'écrivait (pierre, tablette d'argile, payrus, parchemin, papier, bande magnétique).

Les germes de la profession de bibliothécaire a existé dans le métier du scribe. Jusqu'à ce qu'il arrivât à un statut indépendant, il a accompagné les principaux artisans des écrits / livres. Avec ceux-ci, il s'est assumé le long des siècles la responsabilité de garder "la mémoire du monde" en copiant, imprimant, organisant et conservant les écrits. La profession de bibliothécaire a été accomplie par des esprits remarquables (moines, savants, philosophes, écrivains, hommes d'État) comme: **Demetrios Palereus, Aristarchus, Eusebius Pamphilus**, le Saint, **Photius, patriarche du Constantinople, Cesare Baronius, L. Antonio Muratori, Guillaume Budé, Konrad Gesner, W. Panzer, J. A. Fabricius, Chr. G. Jöcher, Ch. J. Brunet, Richard de Bury, Gabriel Naudé, G. W. Leibniz, M. Dewey, Timotei Cipariu, Ion Bianu, J. L. Borges** et d'autres.

L'auteur plaide pour une nouvelle définition de la profession de bibliothécaire, pour un statut social véridique en invoquant comme arguments l'ancienneté, la noblesse, la qualification professionnelle complexe, la contribution apportée de millénaires aux société humaines, à la culture et à leur civilisation.

Quo vadis bibliothecarius au passage vers une nouvelle civilisation? Tu entreras dans "*le musée des cires*" à coté de tes illustres précurseurs ou tu souffriras une nouvelle métamorphose par le transplant de la technique électronique dans le monde des écrits et des informations, en te gardant plus docte auprès les documents? La réponse est inévitablement à coté de la vie, de la survivance.

Jusqu'au moment où le "*bibliothécaire de transition*" aura clarifié sa place et sa compétence, apportons des éloges au bibliothécaire de toujours.